

ธรรมจักรกับชีวิตมนุษย์

.....ระพี สาคริก

ธรรมจักรคือความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานวิธีการเปลี่ยนแปลงของทุกชีวิตและสิ่งต่าง ๆ โดยเน้นความสำคัญอยู่ที่เหตุและผลซึ่งหมุนวนอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์แต่ละคนเป็นธรรมชาติ และเป็นสิ่งกำหนดบทบาทอย่างสำคัญด้วย

ดังนั้น **"เหตุและผล"** จึงมีกระแสที่หมุนวนอยู่บนแกนเดียวกันภายในความรู้สึกของแต่ละคนเป็นธรรมชาติ ซึ่งสภาพการณ์ที่ถือเป็นความจริงอยู่ในรากฐานตัวเองดังกล่าว หากใครรู้ได้ถึงย่อมพบว่า มีการเป็นไปอย่างต่อเนื่องกัน เช่นเดียวกับหลักการหมุนวนของกงล้อซึ่งมีพื้นดินเป็นฐานรองรับ ที่สะท้อนภาพให้เห็นอย่างรวม ๆ

ถ้าสามารถมองเห็นสังขารม ไม่ว่าขณะใดและมองจากมุมไหน ย่อมเห็นสิ่งซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงได้สองด้าน—เสมอ อีกทั้งยังเห็นทิศทางของการหมุนวนระหว่างสองด้านที่ส่วนทางกันอย่างไม่ได้ ดังจะพบความจริงว่า**"เมื่อ** ด้านหนึ่งหมุนไปข้างหน้า **ย่อมทำให้** อีกด้านหนึ่งจำต้องหมุนไปข้างหลัง**"**เป็นธรรมดา

อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่ลืมนึกถึงที่แกนย่อมพบว่า **จุดนี้คือความจริงซึ่งเชื่อมโยงทั้งสองด้านให้เกิดความเป็นหนึ่ง—**เดียวกันช่วยยืให้กงล้อสามารถดำรงอยู่ และทำหน้าที่ได้โดยสมบูรณ์ ดังนั้นจึงกล่าวสรุปอย่างมั่นใจได้ว่า**"บุคคลผู้มองเห็นธรรม ๘ จุดนี้ ย่อมสามารถรู้เหตุและผลซึ่งเชื่อมโยงถึงกันและกันได้ทุกเรื่อง จากอิสรภาพที่มีอยู่ในรากฐานตนเองถึงระดับหนึ่งแล้ว"**

การหมุนวนซึ่งช่วยยืให้กงล้อสามารถเคลื่อนตัวไปได้อย่างสอดคล้องกันกับวิธีการเปลี่ยนแปลง ย่อมต้องมีพื้นดินเป็นฐานรองรับ จึงควรถือว่า**"พื้นดินคือความจริงซึ่งควรถือว่า เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่กำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งทุกอย่าง"**

หากเริ่มต้นมองจากภาพรวมของกงล้อซึ่งกำลังหมุนรอบแกนตัวเองโดยมีพื้นดินเป็นฐานรองรับจะพบความจริงว่า ด้านที่หมุนไปข้างหลังคือส่วนซึ่งอยู่ด้านล่าง อีกทั้งเป็นส่วนที่สัมผัสพื้นดิน ช่วยยืให้ทั้งระบบมีความมั่นคง และทำให้กงล้อสามารถเคลื่อนที่ไปได้ ส่วนด้านบนซึ่งหมุนไปข้างหน้ากลับเป็นด้านที่ลอยอยู่ในอากาศอย่างปราศจากสิ่งยึด —เหนี่ยวแต่อย่างใด

แต่ถ้าสามารถมองเห็นความจริงของทั้งสองด้านซึ่งเชื่อมโยงถึงกันโดยมีแกนกลางเป็นหนึ่งเดียว แทนที่จะเห็นภาพในลักษณะ**"แยกส่วน"**ย่อมพบว่า ทั้งสองด้านต่างก็มีความสำคัญร่วมกัน **"เพราะมีด้านบนซึ่งแม้จะลอยอยู่ในอากาศ จึงทำให้มีด้านล่างซึ่งอาศัยพื้นดินเป็นฐาน ช่วยยืให้ทั้งล้อสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมั่นคงด้วยตัวเองเป็นธรรมชาติ"** หรืออาจกล่าวว่า **"เหตุกับผลเป็นสิ่งพึ่งพาซึ่งกันและกันจากรากฐานที่ควรมียุติ"** จึงจะช่วยให้มีการปรับตัวตามเหตุและผลได้อย่างสอดคล้องกัน

ถ้าปราศจากพื้นดินทำหน้าที่รองรับให้ด้านซึ่งหมุนไปข้างหลังมีโอกาสสัมผัส ย่อมไม่ช่วยให้กงล้อสามารถเคลื่อนที่ไปได้ อีกทั้งดำเนินไปอย่างมั่นคงด้วย

ถ้าสามารถละจากภวะยึดติดรูปแบบใดถึงระดับหนึ่ง แล้วหันมาพิจารณาหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคน น่าจะมองเห็นสังขารมได้ค่อนข้างชัดเจนว่า สิ่งซึ่งหมุนถอยหลังแต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นด้านที่สัมผัสพื้นดิน น่าจะได้แก่**"สติซึ่งช่วยให้การก้าวไปข้างหน้า มีความมั่นคงยิ่งขึ้น"** ด้านที่หมุนไปข้างหลังจึงหมายถึงการรู้จักบทบาทตัวเอง ส่วนด้านที่หมุนไปข้างหน้า เป็นเพียงส่วนซึ่งทำหน้าที่สนองผลตามวิถีทางของการเปลี่ยนแปลงที่ควรมีความสมบูรณ์พร้อม ซึ่งก็คือเป็นความจำเป็นแต่ทำให้ด้านพื้นฐานไม่ ส่วนแกนที่เชื่อมโยงทั้งสองด้านให้มีความสอดคล้องกัน ย่อมหมายถึงพลังความรู้ซึ่งช่วยควบคุมทั้งเหตุและผลให้สนองซึ่งกันและกันได้อย่างมั่นคง

ส่วนพื้นดินนั้น น่าจะถือเป็นสิ่งสำคัญเหนืออื่นใดทั้งหมด เนื่องจากเป็นพื้นฐานรองรับทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามเหตุและผลอย่างมั่นคง ถ้าจะนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาให้ถึงสังขารมของการดำเนินชีวิต

ของมนุษย์แต่ละคน "เนื่องจากมนุษย์ทุกรูปทุกนามก็คือชีวิตลักษณะหนึ่งซึ่งถือสังขารกำเนิดมาจากพื้นดิน ดำรงอยู่โดยใช้พื้นดินเป็นฐานชีวิต และหลังจากดับแล้วย่อมคืนกลับสู่พื้นดินเป็นธรรมชาติ"

ไม่ว่าต้นไม้หรือมนุษย์ต่างก็คือสิ่งมีชีวิตซึ่งมีการเติบโตยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีรากฐานหยั่งลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างสอดคล้องกันกับเหตุและผล เพื่อช่วยให้มีความมั่นคงอยู่ได้ และแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาสนองความเจริญเติบโตอย่างสมเหตุสมผลด้วย

ในเมื่อมนุษย์แต่ละชีวิตมีจิตวิญญาณและความรู้สึกภายในจิตใจเป็นรากฐาน ดังนั้นน่าจะมองเห็นสังขารและเข้าใจได้ว่า การเติบโตของชีวิตมนุษย์แต่ละคน น่าจะช่วยให้รากฐานซึ่งมีความคิดเป็นสิ่งที่กำหนดวิถีชีวิต มีการหยั่งรู้คุณค่าของพื้นดิน รวมถึงชีวิตอื่นสิ่งอื่นที่อยู่ร่วมพื้นดินได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังเช่นที่เคยกล่าวไว้ในอดีตว่า "ชีวิตที่เติบโตยิ่งขึ้น หากความลึกซึ้งคงอยู่ที่พื้นดิน อีกทั้งลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อนำปฏิบัติย่อมส่งผลสร้างสรรค์อย่างแท้จริงได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าปัญหาใดจะเกิดขึ้นก็ตาม" ซึ่งสิ่งนี้เองที่น่าจะถือว่าคือ "ความหมายของวัฒนธรรม" อันลึกซึ้งเหนือสิ่งซึ่งเป็นรูปแบบ

กล่าวมาถึงช่วงนี้น่าจะสรุปได้ว่า ผู้ที่หยั่งรู้คุณค่าของพื้นดินยิ่งลึกซึ้งเพียงใดย่อมอ่านได้ว่า เป็นผู้สืบทอดมั่นคงยิ่งขึ้น จึงเป็นที่พึงพิงของชนรุ่นหลังซึ่งยังคงปรากฏวิญญานเป็นตัวของตัวเองอยู่เพื่อค้นหาความจริงอย่างเป็นธรรมชาติ

อนึ่ง หากผู้ใดสามารถเข้าใจได้ถึงธรรมจักรซึ่งมีเหตุมีผลกำหนดวิถีชีวิตมนุษย์ดังได้กล่าวมาแล้วจากช่วงแรก ย่อมพบความจริงว่า "ไม่ว่าขณะที่คนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ เอาค้มมุ่งไปข้างหน้าด้านเดียว โดยเกรงไปว่าถ้าไม่เน้นไปสู่ทิศทางดังกล่าวอีกทั้งเร่งให้เร็วขึ้นจะทำให้อยู่ต่อไปไม่ได้" จริง ๆ แล้วย่อมทำให้อยู่ไม่ได้ในที่สุด และยิ่งเร่งก็ย่อมพบจุดสุดท้ายเร็วขึ้น เนื่องจากเป็นวิถีทางซึ่งนำคนไปสู่ภาวะสูญเสียคุณค่าความเป็นมนุษย์ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น "บุคคลผู้ซึ่งมุ่งมั่นรักษากาเวหิงพาศนเองไว้ได้อย่างมั่นคง ย่อมหมายความว่า สามารถมองเห็นคุณค่าแก่นนำซึ่งอยู่ในรากฐานตนเอง และรักษาไว้ให้ทำหน้าที่ควบคุมทั้งเหตุและผลซึ่งหมุนวนร่วมกันอย่างชัดเจนให้คนมันใจได้ จึงเป็นผู้ควรได้รับการยอมรับว่า "รู้เหตุรู้ผล" และในมุมมองไม่ว่าจะปฏิบัติการณ์อันใด หากสภาพดังกล่าวยังคงอยู่ ย่อมช่วยให้เกิดความมั่นคงแก่ตนเองเสมอ

อย่างไรก็ตาม ตามสภาพปัจจุบันเท่าที่เห็นเป็นความจริง ทำให้รู้สึกว่า "ผู้ซึ่งมีชีวิตมีโอกาสเติบโตยิ่งขึ้น แต่กลับสะท้อนพฤติกรรมและแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาล้มเหลวเพราะคิดว่า ไม่อาจหยั่งรากฐานลงถึงพื้นดินแต่หันหลังให้แทบจะสิ้นเชิง" ไม่ว่าจะคิดหรือนำปฏิบัติในเรื่องใดก็ตาม ซึ่งเชื่อว่าคนสามารถแก้ไขปัญหาและนำสู่แนวทางสร้างสรรค์ได้ จึงกลับส่งผลทำลายหนักมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ขณะที่พอจะคิดและมองเห็นความจริงได้ จึงใช้โอกาสซึ่งยังมีอยู่ บันทึกลงไว้โดยขณะที่เขียนย่อมมีผลเตือนสติตัวเองให้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญดังกล่าวแล้วชัดเจนอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปโดยไม่ประมาท ในขณะที่กระแสดการเปลี่ยนแปลงด้านรูปวัตถุมีความรุนแรง รวดเร็วยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

คงขออนุญาตกล่าวสรุปไว้ ณ ที่นี้ว่า ทุกคนที่เกิดมาย่อมมีกรรมเป็นฐานชีวิตแม้อาจค้นลึกหนาบางต่างกัน และกรรมย่อมมีเหตุกำหนดให้การนำปฏิบัติปรากฏออกมาเป็นผลแห่งกรรมไม่ว่าจะเกิดจากเรื่องใด ตราบเท่าที่ยังมีอนาคตเปิดโอกาสให้กระแสนสามารถหมุนวนต่อไปอีก จนกว่าจะถึงจุดจบสิ้นบนพื้นฐานแห่งกรรมในที่สุด ซึ่งคงเป็นไปตามเหตุและผลที่วนกลับมาระลอกแห่งกรรมเป็นช่วง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ

แล้วจึงมีโอกาสเข้าถึงความสุขโดยสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองในที่สุด ไม่ว่าจะถึงเร็วหรือช้าย่อมขึ้นอยู่กับสภาพซึ่งเป็นจริงของเงื่อนไขภายในรากฐานแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน.